

אשכול יוסף

מאוצרותיו דרבי יוסף זלי סימן טוב שליט"א
 מזכר הספרים "כרם יוסף" וש"א"ס פליה"ק ירושלים תובכ"א

בצל הנגיף "קורונה" המשתולל בחוצות, מאמר מיוחדת לקראת ליל הסדר:
 עם הכנסתן בתוקף של ההנחיות החדשות לבידוד כללי בכל רחבי הארץ למיגור התפשטות
 נגיף הקורונה, משפחות רבות שהיו רגילות לשבת יחדן ועם הסבות והסבתות בכל שבת וחג
 נאלצים השנה להגוג לראשונה כל משפחה לבדה | והשאלה: בליל הסדר שהוא לילה המשומר
 מהמזיקים האם ניתן להסב יחדן עם הסבות והסבתות כולם יחד מבלי חשש הידבקות בנגיף
 הקורונה כיון שהוא לילה המשומר מהמזיקים ואין צורך לשמור בו על הכללים וההנחיות? |
 שומר מפעל יהלומים בליל הסדר הניח את המפעל ללא שמירה בטענה שהוא משומר
 מהמזיקים וריקנו גנבים את המפעל האם צודק בטענתו ופטור או יש להיבדו כדין שומר שפשע?

מתוך ספר חדש כת"י של המחבר העוסק בענייני סכנה ופקו"נ

המפעל, כולל כל היהלומים והרכוש יקר הערך שהיה בו, וטען השומר לפטור עצמו משום שליל הסדר הוא ליל שימורים ואינו צריך שמירה, ולכן לא פשע במה שלא נשאר לשמור, ובעלי המפעל טענו ששכרוהו לכך שיעמוד לשמור, ולו היה נוכח במקום ושומר לא היה עולה בידם של הגנבים לגנוב את כל תכולת המפעל, ולכאורה הדין עם השומר שלא פשע במה שהניח את המפעל ללא שמירה, שהרי דבר זה שליל פסח הוא משומר מן המזיקים למדין ממנו אף הלכה למעשה לכמה דברים כאמור.

וכן מציעו עוד שכתב הריטב"א (ר"ה יא): בשם רבותינו בעלי התוספות שכאשר חל פסח ביום שבת, ש"ץ היורד לפני התיבה ערבית אינו אומר ברכת מעין שבע שסודר בלילי שבתות, כיון שמפני המזיקין תקנוה תחילה, ולילה זה משומר ובא מן המזיקין. וכן כתב במחזור ויטרי (הל' פסח סי' ס"ב) בשם מגילת סתרים לרבינו ניסים, דבליל

שימורים", לילה המשומר ובא מששת ימי בראשית. רבי אליעזר אומר לילה המשומר ובא מן המזיקין, וכתבו התוספות שודאי גם רבי יהושע מודה שליל פסח משומר מהמזיקים, כדאיתא בפסחים שלכן לא חששו חז"ל לתקן ארבע כוסות, ודורש את שני הדרשות מהפסוק, וכן כתב התוספות רא"ש.

ולפי זה יש לדון כיון שליל פסח משומר הוא מן המזיקים, לכאורה היה הדין שמוותר להכניס עצמו לידי סכנה בליל הסדר, וכמו כן אין צריך לשמור על כללי הזהירות מחשש הדבקה בנגיף הקורונה, ויכולים הנכדים ללכת לבקר אצל הסבא והסבתא, כי לילה זה הוא משומר מן המזיקים.

ומעשה באחד ששכרוהו לשמור בליל הסדר על מפעל לייצור יהלומים, והלה במקום לעמוד על המשמר בליל הסדר הלך לביתו לשהות לצד בני משפחתו בליל הסדר, בינתיים פרצו גנבים ורוקנו את כל תכולת

ענף א' - ליל פסח משומר מן המזיקים הנה נאמר בתורה (שמות י"ב מ"ב) "ליל שימורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים הוא הלילה הזה לה' שימורים לכל בני ישראל לדורותם", ופירש רש"י "ליל שימורים", משומר ובא מן המזיקין, כעניין שנא' (שם פסוק כ"ג) "ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגוף".

והגם שראיתי במפרשים שכתבו לבאר כוונת הכתוב שלא בא להבטיח שמירה בליל פסח לדורות, מכל מקום יסוד זה שליל הסדר משומר מן המזיקים מפורש כבר בדברי רבותינו ז"ל במסכת פסחים (קט:): שהקשו היאך תיקנו חז"ל ארבע כוסות יין בליל הסדר, דבר שעלול לבוא על ידו לידי סכנה, והתניא לא יאכל אדם ולא ישתה זוגות, אמר רב נחמן אמר קרא "ליל שמורים" לילה המשומר ובא מן המזיקין. ובמסכת ראש השנה (יא:): איתא, רבי יהושע אומר בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל שנא' "ליל

פסח שחל בשבת אין אומר הש"צ ברכת מעין שבע, כיון שכל הטעם שתיקונו מפני המאחרים שלא יינזקו, וליל פסח משומר הוא מהמזיקים ומלאכי חבלה. וכ"כ הטור (או"ח סי' תפ"ז) בשם בעל העיטור בדעת רבינו נסים, וכן פסק מרן השו"ע (שם ס"א).

ומצינו עוד בבית יוסף (יו"ד סי' של"ט) שהביא מהכל בו מנהג לשפוך כל המים שאובים שבשכונת המת, ויש אומרים שהטעם הוא לפי שמלאך המות מפיל במים טיפת דם המות, ושכן כתב באורחות חיים (הל' אבלות), והוסיף האורחות חיים שפעם אחת אירע מת בערב פסח ואמר הרב שאין צריך לשפוך המים שלנו דליל שימורים הוא. וכן כתב בית יוסף (או"ח סי' תנ"ה) בשם המרדכי שבא מעשה לפניו ערב פסח ואמר שאין לשפוך המים שלנו בשביל המת דליל שימורים הוא לה'.

ובמנהגי המהרי"ל (סדר ליל שני של פסח) כתב בליל פסח יקרא בפני מטתו ברכת המפיל חבלי שינה וק"ש, אך שאר פסוקים שאומרים להצלה מהמזיקין לא צריך לאומרם, כי ליל שימורים הוא, משומר ובא מן המזיקין. ומטעם זה אין נועלים דלתות בתים בבריה חזק כמו שעושים בשאר הלילות, דעיקר האמונה לבטוח בשמירת הקב"ה, וגדול האמונה והכל לשם שמים, ומקורו באור זרוע (ח"ב סי' רל"ד), ואף הרמ"א הביא דין זה בשו"ע (תפ"א ס"ב).

וכן איתא באור זרוע (ח"ב הלכות פסחים סימן רל"ד) שכתב בזה"ל: "כתב רב ניסים גאון זצ"ל בשם אלוף אביו שלא לנעול דלתות הבתים בלילי פסחים כי זאת היא האמונה בדברו של הקב"ה ובהבטחתו ובשכר האמונה אנו זוכין לגאולה".

ענף ב' - ליל משומר רק למי שמשומר עצמו מהעבירה

אלא שיש להקשות שהרי מצינו שניזוקו בני אדם אף בליל הסדר, ואף פוגרומים ועלילות דם היו מלפני דור דורים בליל הסדר לתקפ"ן, ומצאתי בס"ד שכתב מרן החיד"א (דבש לפי מערכת ל' וע"ע בהגדש"פ שמחת הרגל עמ' מ"א) שביליל פסח אדם אחד מישראל היה עולה בסולם ונפל ושבר רגלו, ושאלו לרבינו המהרח"ו היאך אירע כן שנפל אותו אדם מהסולם ונשברה רגלו, והלא התורה הבטיחנו "ליל שימורים הוא", והשיב המהרח"ו ברוח קודשו כי אותו האיש עבר עבירה בלילה ההוא ועל כן באה אליו צרה זו.

והוסיף החיד"א שהרב המופלא מהר"ח בכ"ר דוד אבואלעפיא זצ"ל בקונטרס שבסוף ספרו אשדות הפסגה (דף י"ח) כתב משם חכם גדול מאד בחכמת הקבלה, שכל עבירה שהאדם עושה בחג הפסח עושה פגם גדול יותר משאר ימים.

ומצינו כיו"ב בגמרא סנהדרין (צח:): שעולא ורבה ורבי יוחנן היו אומרים יהי רצון שיבוא המשיח ואנו לא נראנו, אמר לו אביי לרבה מזה הטעם הנך מתיירא להיות בדורו של המשיח, אם מפני חבלו

של משיח, כלומר פחדים שיהיו בימיו, והתניא שאלו תלמידיו את רבי אלעזר מה יעשה אדם וינצל מחבלו של משיח יעסוק בתורה ובגמילות חסדים, ורבי הא תורה והא גמילות חסדים יש בידיו, אמר לו שמא יגרום החטא, וכמו שמצינו אצל יעקב אבינו שנתירא מאחיו עשיו שנא' "ויירא יעקב מאד" (ל"ב ח'), וקשה שהרי הקב"ה כבר הבטיחו "והנה אנכי עמך ושמרתך בכל אשר תלך", אלא שהיה מתיירא שמא יגרום החטא לבטל ההבטחה, ועיין עוד בברכות (ד). שדרשו כיוצא בזה גבי דוד המלך ע"ה.

ומעתה נראה כי ודאי אף בליל הסדר אסור לאדם להכניס עצמו לידי סכנה, ועל כן בודאי שאף בליל הסדר צריך לשמור על כל ההנחיות וכללי הזהירות שלא להידבק ולא להדביק חלילה בנגיף הקורונה, וכמו כן אותו השומר שהניח את המפעל ולא שמר, ודאי פשע בשמירתו, וקולר תלוי בצוארו, כי אינו יכול לפטור עצמו בטענה שליל פסח הוא לילה המשומר מן המזיקים, כי אין שמירה זו חלוטה לכל בני האדם ובכל קנה מידה, אלא השמירה תלויה לכל אחד בדרגתו ומעשיו. ולכן בדין בעה"ב שכרו לעמוד על המשמר, שלא יפרצו גנבים לתוך מפעלו, כי לב יודע מרת נפשו, ויודע היה שאינו ראוי למידה זו שלא יוכלו להזיקו בלילה קדוש זה, ומי יוכל להעיד על עצמו שלא ימצא בו רבב חטא ועוון, ואף עם צדיקים הקב"ה מדקדק כחוט השערה, לכן נראה שעל השומר לשאת בנוקים כדין שומר שכר שפשע.

וזכורני לפני כחמש עשרה שנה בשנת התשס"ב שמחבל מתאבד התפוצץ בתוככי בית מלון בנתניה בליל הסדר בעיצומה של עריכת ליל הסדר, והיו הרבה הרגים ופצועים רח"ל הי"ד, וכשנדע הדבר מאד נפלאתי היאך אירע כן, והלא כבר הובטחנו להיות על ישראל שמירה בלילה הזה, וכמבואר בגמרא (פסחים קט:). אחר כך התברר שלא ערכו שם את ליל הסדר על טהרת הקודש כדבעי'.

ענף ג' - לא אמרין ליל שימורים במקום שמצוי היזק

עוד נראה להביא ראיה שאסור להכניס עצמו לסכנה אף בליל פסח, וצריך לשמור על כל כללי הזהירות וההנחיות שלא להידבק בנגיף הקורונה, וכמו כן יש לחייב את השומר שפשע בשמירתו בליל הסדר, דהנה המג"א (סי' תפ"א סק"ב) אחר שהביא את דברי המהרי"ל שלא לנעול את הדלת בבריה חזק, סיים וכתב בזה"ל: "והיכא דשכיח הזיקא לא סמכינן אניסא". ומבואר להדיא בדברי המג"א שדין זה שליל פסח הוא לילה המשומר מן המזיקים, הוא בגדר נס שאין סומכים עליו, ומה שסומכים עליו לעניין שאין הש"ץ אומר מעין שבע בליל פסח שחל בשבת, צ"ל דאה"נ אף שם חשש הנוק הוא בגדר שאינו מצוי, ולכן סומכים בזה על הנס, אבל לעניין הזהירות מפני הנגיף הקורונה שבודאי יש לזה דין שכיח היוזקא, בהיות ורבים רבים כבר נדבקו והשאירו חותמם בכל קצוות ומקומות, ויש גם הרבה אנשים שכבר נדבקו ומסתובבים, ופוק חזי שאם היה מחבל אחד מסתובב

לא היה יוצא לחוצה של עיר, ועל אחת כמה וכמה כאן שכביכול מחבלים רבים מסתובבים, ודבר זה מסוכן יותר ממחבל שמסתובב, כי את המחבל עוד ניתן להכיר ולהרגיש בו ולהזהר ממנו, משא"כ לעניין נגיף הקורונה שאין הדבר ידוע מי מסוכן להדביק ומי לא. וכמו כן לעניין להניח מפעל יהלומים בלא שמירה, הרי זה בגדר שכיח הזיקא, ואין סומכין בזה על הנס, ועל כן אותו השומר פשע במה שהניח את המפעל בלא שמירה, וחייב כדין שומר שכר שפשע.

וכן ראיתי בשו"ע הגר"ז (או"ח סי' ת"פ ס"ה) שכתב כאמור שבמקומות שמצויין גנבים אין לסמוך על הנס להשאיר את הדלתות פתוחות בליל הסדר, כמו שמבואר בהלכות פסח לעניין בדיקת חמץ שלא יבדוק בכותל שכנו הגוי, ואע"פ ששלוחי מצוה אינם ניזוקים, דשאני הדבר היכן שמצוי ההיזק כמבואר בפסחים (ח:). ומבואר כאמור שלמעשה במקום שיש היזק מצוי, כמו גנבים וכדו', אין לסמוך על סברא זו שליל פסח משומר מן המזיקים.

שוב ראיתי לידידי הגאון רבי אליקום דבורקס שליט"א בספרו נתיבי המנהגים (פסח עמ' קס"ד) שהביא שדבר זה נפתח כבר בראשונים, וכבר כתב כן הראב"ן בספרו המנהיג (הלכות פסח אות ב') שאחר שהביא את המנהג שאין נועלים את החדרים שישנים בהם בלילי הפסח כי בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, והוא לילה המשומר ובא משישת ימי בראשית, כתב, שעכשיו לא נהגו לפתוח את הדלתות משום שמצויים גנבים ושודדים והיכא דשכיח היזקא שאני, וכמו שמצינו לעניין בדיקת חמץ וכאמור, משא"כ לעניין ק"ש שעל המטה דאין לקרות שאר הפסוקים המגינים מן המזיקים שהם בידי שמים.

ענף ד' - הבטחת ליל שימורים תלוי בדרגת האמונה

והנה עובדא הוה באחד שנסע מביתו לימי חג הפסח, וחשש שמא ייגנבו הפמוטים מביתו בעת העדרו, והלך והפקידם בבית שכנו, והשכן הניחם יחד עם הכלי כסף שלו, ובליל הסדר אחרי ההגדה הלך לישון ולא נעל את ביתו, להראות שהוא ליל שימורים, וכדברי המג"א (סי' תפ"א סק"ב) בשם המהרי"ל שלא ינעול את הדלת בבריח חזק. ולבסוף באו גנבים וגנבו את הפמוטים שהיו מופקדים אצלו.

והגאון רבי משה פריד שליט"א מחה"ס וישמע משה העלה שאלה זו קמיה מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל, והשיבו שהשומר חייב דאינו יכול לעשות מצוות על חשבון חבירו, והיה לו לנעול את ביתו כדין כל שומר, וכן הציע שאלה זו קמיה מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א השיבו בפשיטות שהשומר ודאי חייב בשמירה בליל הסדר כמו בכל השנה, ואם לא שמר כראוי חייב לשלם.

וצ"ע בכוונת מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שהשומר ודאי חייב כי אינו יכול לעשות מצוה על חשבון חבירו, דמה עניין זה לעשיית מצוות על חשבון אחרים, וכיצד בא בזה להשיב על הטענה שאין צריך בלילה זה שמירה, דליל שימורים הוא.

ונראה דר"ל דהבטחת ליל שימורים, הוא תלוי בגדר דרגת האמונה שיחזיק בה האדם בליל הסדר, שעל ידי זה יביא על עצמו שמירה יתירה מכל זמן אחר, ולכן בכך שהשומר הרגיש בעצמו שהוא בדרגה גבוהה של אמונה, הרי זה כעושה מצוה על חשבון אחרים, וחייב, ועוד דאדרבה הוברר למפרע שבאמת דרגת האמונה שלו אינה גדולה כל כך, אלא ודאי סמך על שיקולים והשערות אחרות בכך שהניח את המפעל ללא שמירה, שאם לא כן לא היה מסתובב על ידו נוק.

ושוב מצאתי כאמור בשם מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל בקובץ תל תלפיות (חלק ע' עמ' שנ"ב) מפי הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א שכל דברי המהרי"ל שבליל הסדר לא ינעול את הדלת בבריח חזק, הם עניינים והרגשות שנאמרו לכל אחד להרגיש בליל שימורים, אבל כשמחזיק פקדון של חבירו אסור לו לנהוג כן בלי הסכמת בעל הפקדון, דכיון שקיבל על עצמו שמירה הרי יש לו התחייבות כלפי המפקיד, ואינו יכול לנהוג לחומרא משום שהוא ליל שימורים, וכעין מה שנפסק בשו"ע (חו"מ סי' קפ"ג ס"ח) שאם ראובן שלח את שמעון לקנות לו בגד בהקפה, והלך וקנה מן הגוי, כשהגיע זמן הפירעון נתן ראובן לשמעון מעות לפרוע, ונמצא שהמוכר שכחם, צריך להחזירם לראובן ואינו יכול לומר אני רוצה לקדש את השם ולהחזירם לגוי, וביאר הסמ"ע (ס"ק כ"ה) בשם הטור "דבשלו יקדש השם ולא בשל אחרים".

אך יש להקשות על יסוד זה שהרי מצינו לחז"ל שהורו שליל פסח הוא שימורים לא רק להנהיגה לכל אחד כלפי עצמו, אלא אף כלפי אחרים, וכמו שפסק השו"ע שאין אומרים מעין שבע בליל פסח, אף שבכל לילות שבת אומרים כן כדי שלא להותיר את המאחרים לבדם, ובליל פסח מותירים אותם לבדם? וכן מצינו עוד בבית יוסף כנ"ל שאין שופכים את המים בשכונת המת, אף שיבואו אחר כך להשקות מזה לאחרים, ועוד יש לדקדק שאף בדברי המהרי"ל מבואר כן, שהרי במה שאינו סוגר את דלת ביתו חזק, הרי הוא כביכול מכניס אף את האחרים לסכנה כזו או אחרת? ויש ליישב בכוונת מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל דאה"נ ודאי שיש בהוראת ליל שימורים, דין הבטחת שמירה אף כלפי אחרים וכאמור, אך לא באופן שקיבל על עצמו לשמור שמירה רגילה, שאז אינו יכול לנהוג במידה זו אף בליל זה.

ענף ה' - אם הוי ליל שימורים רק מן המזיקים הרוחניים

זכיתי בס"ד להעלות שאלה זו קמיה מרן הגאון רבי משה צדקה שליט"א ראש ישיבת "פורת יוסף" והשיבני דליל שימורים הוא מן המזיקים הרוחניים גרידא, ולא ממזיקים בעלי בחירה, ולכן השומר

מסקנת הדברים

הדבר ברור שאף בליל הסדר למרות שהוא משומר מן המזיקים, ברור שיש לשמור על כל כללי הזהירות וההנחיות לשמירה מפני הדבקה בנגיף הקורונה, מכמה טעמים:

1. השמירה בלילה זה תלויה בדרגת הנקיות מעוון, ומי יעיד על עצמו ועל מי שהוא מכנים לסכנת הדבקה שהם נקיים ומטוהרים מכל חטא ועוון.
2. כל מה שסומכים על ליל הסדר שמשומר ממזיקים, דוקא בדבר שלא מצוי היוק, ונתבאר שנגיף הקורונה ללא ספק הוא בגדר שכיח הזיקא.
3. אינו משומר ממזיקים שהאדם מביא על עצמו.
4. ליל הסדר משומר ממזיקים רוחניים דוקא, ולא מנגיפים כאלו כמו הקורונה שבאו לעורר את כל בית ישראל לתשובה מאהבה ולהכין עצמנו לקראת ביאת משיח צדקינו במהרה בימינו, אמן.

פשע בשמירתו וחייב לשלם, ובספר וישמע משה ח"ב הביא שנכדו של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל הרב יחזקאל ברלין שליט"א שאלו מה הכוונה בדברי חז"ל שליל שימורים, משומר ובא מן המזיקים, והשיבו שהכוונה בעיקר לזקים רוחניים, דליל זה משומר ממלאכי חבלה ושדים ורוחות ר"ל שמתמאים את נפש האדם, אבל לא מנזקי בני אדם. וכן ראיתי בשם מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל. ובקובץ תל תלפיות (חלק ע' עמ' שנ"ב) העיר על זה ממה שכתב רבינו חננאל בפסחים (קט:): "ליל שימורים המשומר מכל הזיק", ושמוא בהכרח צ"ל דהיינו שהוא משומר מכל הזיק רוחני.

ולכאוי יש להביא ראיה ליסוד זה ממה שכתב בשערי תשובה (ריש סי' ק"ע) בשם הברכי יוסף שבלייל הסדר שאוכלים בהסיבה שייך חשש שמא יקדים קנה לושט, לכן יש ליהדר שלא להסיח באמצע הסעודה שמא יקדים קנה לושט ויבוא לידי סכנה. ומבואר שחשש אף בליל הסדר לידי סכנה, ולא סמך על כך שהוא ליל שימורים, משום שיש חילוק בין סכנה סגולית לסכנה ממשית.

מיהו יש לחלק דשאני היכן שמדבר בשעת האכילה דהרי זה כמביא הסכנה על עצמו, בזה לא שייך לומר ליל שימורים, דאטו בליל שימורים מי שייקח סכין לחבול בעצמו אף הוא לא ינוק, אלא כיון שמביא על עצמו את הנוק, בזה ודאי לא אמרינן ליל שימורים הוא.

ובזה גם נחא המבואר בפסחים (קטו): שצריך לשקע למרור בתוך החרוסת, משום קפא, וביאר רשב"ם דקפא הוא ארס, שהחזרת יש בה ארס כדרך הבצלים, וקשה למה לא נאמר דכיון דלילה זה משומר ממזיקין אין חשש שינוק או יסתכן מהארס שבמרור, אלא ודאי החילוק כאמור שכאשר האדם מביא על עצמו הסכנה, בזה לא שייך לילה משומר מהמזיקים.

מי שברך לאבותינו הקדושים הוא יברך וישמור וירומם ויצליז את כבוד ידידנו היקרים הזשונים והנעימים אוהבי התורה ולומדיה אשר להם זכות זיכוי אלפי ישראל והקב"ה ישמור אותם מכל נגע ומזלה בתש"ז" כבוד גדעון זיסים הי"ו וכבוד אהרן זיסים הי"ו אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד מתוך בריאות איתנא ונהורא מעליא ושובע שמוזות וכל טוב להם ולכל בני משפחותיהם היקרים והנעימים שיוזי בכלל הברכות יבורך ידידנו היקר שלכומי זיסים הי"ו עין זויים היא למוזיקים בה ותומכיה מאושר העלון יו"ל ומוקדש לע"ז הוריהם היקרים: סאלם אליה בן מסעודה ז"ל זוריה בת גורגיה ע"ה ולע"ז אזויהם היקר זיסים בן זוריה ז"ל ת. ז. צ. ב. ה.

הופעה להשיג בהשקט המעברות

"טבעת יוסף" - הופעה וקידושין

הלכות ומנהגי התקופה פרטי פרטי ודרשות

מתוך הסכמת מרן הגאון רבי דוד כהן שליט"א ראש ישיבת "זברון":

והראני ספר שלם שחיבר בענייני חופה וקידושין ופריה ורביה ושמו יקבנו "טבעת יוסף" ומאד נהניתי מבירור העניינים לכל רוחבם ועומקם עד לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא בטוב טעם ודעת, ויהיה מספר זה תועלת מרובה להכיר ולדעת נושאים אלו להלכה ולמעשה, וכל דבר ודבר הביא במקורו והרחיב בבקיאות מופלגה והביא כל השיטות, וכבר איתמחי בספריו הנפלאים שנתקבלו באהבה וחיבה בכל תפוצות ישראל.

מועד הנישואין
קדימה בנישואין
שידוכין
נישואין במעגל
השנה
מנהגי יום החופה
סדר חופה
וקידושין
סעודת נישואין
שבעת ימי חופה
ענה ראשונה
שלום בית
פריה ורביה
דרשות
לשבע ברכות

אשכול יוסף

מאוצרותיו דרבי יוסף זלי סימן טוב שליט"א
מזכר הספרים "כרם יוסף" וש"א"ס פניה"ק ירושלים תובכ"א

לישב עם חולי "הקורונה" בסין ללמודם תורה ודעת?

לו חלילה היו יהודים בסין בבידוד בקרב חולי "הקורונה" והיו מבקשים שיבואו לפניהם ללמודם תורה, האם הדבר היה מותר?

בהלכה, ולא ניאות דוד לומר בבית המדרש את ההלכה בשמם, אמר כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי כל המוסר עצמו על דברי תורה אין אומרים דבר הלכה משמו. ובמסכת שבת (לב.) איתא, לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה לומר שעושין לו נס שמא אין עושין לו נס, ואם עושים לו נס מנכין לו מזכותיו. וכן מבואר בפסחים (ח.) שאף שאמרו שלוחי מצוה אינן ניוקים, היינו דוקא היכן שאין ההיזק מצוי.

ואי אפשר לתרץ דסכנת היזק בני ראתן הינו בגדר לא שכיח הזיקא, ולכן סומכים על זכות התורה והמצוה שתגן, דמכל אותם המעשים שנוכרו בגמרא איך שגדולי החכמים היו נוהרים מהם משמע שחולי זה הוא בגדר שכיח הזיקא, וכדמכריז רבי יוחנן הזהירו מזבובי של בעלי ראתן, וכל שכן מהם עצמם, ולולא שהיה בגדר שכיח הזיקא לא מסתבר שגדולי החכמים היו מביישים אותם כך בהרחקתן ובידודותם.

כמה מחלת בעלי ראתן מסוכן, שכל הגורם שיהיו בניו בעלי ראתן דמו בראשו ומתחייב בנפשו, ופירש רש"י שנענש על עצמו וחובת דמו נדרשת ממנו לאחר מיתתו.

ולכאן היה נראה מזה ראייה לדבר שמותר היה ללכת לסין אצל היהודים השרויים בבידוד מחמת מגפת הקורונה שחפצים שיבוא לפניהם ת"ח וגברא רבה ללמודם תורה, אף שמי שהולך שמה מכניס עצמו בסכנה גדולה שעלול להידבק במחלת הקורונה ב"מ, מכל מקום התורה אגוני מגנא ואצולי מצלא, וכמו שנהג הלכה למעשה בדבר רבי יהושע בן לוי.

אלא שבעיקר דברי הגמרא צ"ע היאך ריב"ל הכניס עצמו לסכנה כה גדולה אצל בעלי ראתן לעסוק עמהם בתורה, ולא חשש פן ידבק בהן, והלא אסור לו לאדם שישכן את עצמו אפילו כשכוונתו בשביל לימוד התורה, כמבואר בגמרא ב"ק (סא.) שבשעה שהלכו כמה גיבורים דרך הפלישתים אצל הסנהדרין לפשוט את ספקותיו של דוד

שאלה ומשנה

הנה בכתובות (עז): מסופר שרבי יהושע בן לוי היה הולך למקום שנמצאים חולי בעלי ראתן, אנשים שרח"ל שרץ יש במוחן, והיה מחבקם ועוסק עמהם בתורה, אמר (משלי ה') "אילת אהבים ויעלת חן", אם חן מעלה על לומדיה אגוני לא מגנא.

ומבואר שם בגמרא שיש כ"ד סוגי מוכי שחין ובעלי ראתן קשה מכולן, ומחלה זו מדבקת ונוראה עד שלכן היה רבי יוחנן מכריז הזהירו מזבובי בעלי ראתן, כלומר שזבובים השוכנים עליהם קשים להביא חולי זה על אחרים, (רש"י). רבי זירא לא היה יושב במקום שתנשב רוח אחת על שניהם, רבי אלעזר לא היה עולה באהל שנמצאים שם חולי בעלי ראתן, רבי אמי ורבי אסי לא היו אוכלים מביצים שהיו במבוי שלהם. ובגמרא נדה (יז.) מבואר עד

ויש להביא ראיה לדבר מדאיתא שם בגמרא שרבי חנינא בר פפא ביקש ממלאך המות שיראה לו את מקומו בגן עדן, ומלאך המות הסכים, אך סירב להפקיד ברשותו את החרב כדרך שעשה עם רבי יהושע בן לוי, וכששאל רבי חנינא בר פפא את מלאך המות, וכי יש דבר בתורה שלא קיים, השיבו האם חיבת בעלי ראתן וישבת ועסקת עמהם בתורה, ופירש רש"י כמו שעשה ריב"ל שהיה מסכן בנפשו לכבד את התורה. ואילולי שבעלי ראתם מסוכנים לדבק אחרים להיות כמותן, מה גדולתו של ריב"ל בדבר שלכן זכה לדרגות גבוהות כאלו, וכן מדויק ברש"י שביאר שריב"ל היה מסכן בנפשו. שו"ר בקובץ שיעורים (שם אות רע"ז) שכתב כאמור שחולי בעלי ראתן הוי שכיח היזיקא. ומצאתי בשו"ת רמ"א (סימן כ') שדן אודות ביקור חולה במחלה מדבקת, וכתב שבכל החולאים מותר ללכת לבקר, חוץ בעלי ראתן שאסור לשבת בצילם.

וראיתי למרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל בחי' לכתובות (שם) שהקשה כן דכיון דהרי זה סכנה גדולה כמבואר שרבי אמי ורבי אסי חששו אפילו מביצים שהיו במבוי שלהם, א"כ היאך נכנס ריב"ל לסכנה, ועוד שאפילו לא להציל אותם בזה, ותירץ שמכיון שריב"ל עסק בתורה לשמה ובקדושה וטהרה, לא היה זה סכנה גדולה כלל אצלו, ולא מיקרי נכנס לכלל סכנה כלל וכלל, משא"כ אחד שלא כל כך זהיר, בזה ודאי לכלל סכנה נכנס. וכיו"ב תירץ בחידושי הפלאה, ובשו"ת בית דוד (סימן כ"א להגאון רבי זאב וואלף לייטער ז"ל) גם כתב לבאר בדרך זו, וז"ל: "ואולי י"ל דשאני ריב"ל דנפיש זכותיה טובא ובטוח היה שלא יזיק לו".

ויש להקשות על תירוצם, דבגמ' שם מוכח להדיא שריב"ל היה נדבק בבעלי ראתן ועוסק עמהם בתורה, לא משום שהיה בטוח בעצמו, משום זכותו, או משום גדול השגותיו בעסק התורה לשמה וכדו', אלא משום שהסכים בנפשו לסכן עצמו למען כבוד התורה וכנ"ל שמטעם זה מלאך המות אמר לרבי חנינא בר פפא שדוקא לריב"ל היתה זכות שיפקיד אצלו את חרבו, שהיה מסכן בנפשו לכבד את התורה. ואת"ל שמלאך המות התכוון שכיון שריב"ל הותר לו לסכן עצמו עם בעלי ראתן מוכח גדולתו ומעלתו הנשגבת, ליתא, הדא דמרש"י לא משמע כן כנ"ל, ועוד שא"כ לא היה צריך להביא מעשה זה לראיה אלא די היה לומר שמעלת ריב"ל גדולה.

ויש מי שתירץ שכיון שכל מי שמכניס עצמו לסכנה מנקים לו מזכויותיו, כך מעלתו של ריב"ל היתה שהסכים לבטל מזכויותיו לכבוד התורה, אך זהו דבר תימה וכי יודע ובטוח הוא בעצמו כמה זכויותיו שיוכל להתמיד אצלם יום יום. ועוד שגם לכתחילה אין סומכים על הנס להיות מנקים לו זכויותיו, וגם צריך להתיירא שמא יגרום החטא שהלא אפילו האבות נתייראו מכך (ברכות ד.).

והנה הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד בקובץ שיעורים (שם אות

רע"ז) תירץ שאף שנאמר בשמואל אך אלך ושמע שאול והרגני, הדיכא דשכיח היזיקא לא סומכים ששלוחי מצוה אינן ניזוקין, צריך לומר דזהו דוקא בשאר מצוות, אבל לימוד תורה שאני, וכדיליף מק"ו אם חן מעלה וכו'. עכ"ל. וקשה כנז"ל דבגמ' משמע דריב"ל סבר דכלפיו הוי סכנה, וא"כ שוב קשה היאך הכניס עצמו לסכנה זו. וי"ל דכוונת הקו"ש דאה"נ ודאי דהוי סכנה, רק החילוק הוא, דכלפי שאר מצוות אסור לאדם שיכניס עצמו לסכנה, משא"כ גבי מצות ת"ת דיכול לסמוך על הנס, אע"פ שלא בטוח שיעשו לו נס, דשאני מצות ת"ת. ואמנם לקושטא דמילתא דוחק לפרש כן בדבריו, מאחר דמדבריו משמע דגבי מצות ת"ת יכול לסמוך על הנס, וכמש"כ וכדיליף מק"ו אם חן מעלה על לומדיה אגוני לא מגנא, משמע דס"ל לקו"ש שדרשה זו באה ללמד שיש היתר להכניס עצמו לסכנה על לימוד תורה, והנה תירוצו יהיה נוח רק לשיטת רש"י והר"ן אבל לא לדברי הריטב"א.

דהנה נחלקו הראשונים אם ריב"ל היה יושב במחיצתם רק בשעה שעוסק בתורה, או גם כשלא היה עוסק בתורה. דהנה רש"י כתב, "נדבק אצלם בשעה שעוסק בתורה ומושיבן אצלו", משמע מדבריו שדוקא בשעה שהיה עוסק בתורה היה מושיבן אצלו. וכן משמע להדיא מדברי הר"ן בחידושו, שכתב "וגמר תורה מינייה, ומשו"ה כרך מהם ללמד מהם תורה ותו לא מידי". אולם רבינו הריטב"א כתב להדיא דלאו דוקא בשעה שעוסק בתורה היה מכרך בהו, אלא אפי' בשעה שלא עסק בתורה, וז"ל: "פירוש מכרך בהו ואפילו היכא דלא עסיק בה". ומעתה לשיטת הריטב"א שהיה ריב"ל מכרך בבעלי ראתן גם בשעה שלא היה עוסק בתורה, עדיין צ"ע היאך סמך על זכות מצות ת"ת בעידנא דלא עסיק בה, ואדרבה מסקנת הגמרא בסוטה (כא.) שתורה בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא מיצה"ר ואצולי לא מצלא מיסורים.

אלא שבדברי רבינו הריטב"א נתבאר להדיא דהא דריב"ל הכניס עצמו לסכנה זו, אף בעידנא דלא עסיק בה, משום דאורייתא אגוני מגנא ואצולי מצלא בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה לעוסקים בה לשמה. וצ"ל דהיינו לפי הנך אמורים בגמרא סוטה שם, או דשאני לימוד תורה לשמה, דלכו"ע אגוני מגנא ואצולי מצלא. ולפי"ז בהכרח צ"ל דמכל מקום רבותא דריב"ל ששם מבטחו בהשי"ת והיה בטוח בעצמו שבזכות תוה"ק לא יוזק, משום היא גופא דאורייתא אגוני מגנא ואצולי מצלא, למרות היות מחלה זו של בעלי ראתן דבר מסוכן מאד, שכל החכמים התרחקו מהם.

ודע כי בחי' אהבת איתן כתב ביישוב ריב"ל שיש לחלק בין המסכן עצמו על ד"ת לצורך יחיד לבין מסכן עצמו לת"ת דרבים, דאע"ג דבעלמא קי"ל אין סומכין על הנס, היינו ביחיד אבל בצורך רבים סומכים, וגבי ריב"ל היה צורך רבים ללמד, ומה שאמרו בב"ק (סא.) שהמוסר עצמו למוות על דברי תורה אין אומרים הלכה בשמו, התם לא היה רק צורך ממון שדוד רצה לדעת האם מותר לשרוף גדישים דפלישתים, ולא דמי לעובדא דריב"ל שהיה צורך ת"ת

דרבים, ועוד דאמרינן במגילה (טז): גדול ת"ת מהצלת נפשות, ונראה דהיינו ת"ת דרבים דגבי מרדכי קאי שהיה מלמד לאחרים.

ולפענ"ד נראה ליישב שריב"ל סיכן עצמו בבעלי ראתן ללמדן תורה, משום שלא היה מי שילמדם תורה ודעת, שהרי אפילו שאר החכמים היו בדלים מהם ועל אחת כמה וכמה כל העם, והיו חולים אלו נמצאים בבידוד הרחק מחוץ למחנה. וכבר כתב הרמב"ם (פ"ז מהל' רוצח ה"א), "תלמיד שגלה מגלין רבו עמו, שנאמר "ונס אל אחת הערים האלה וחיי", ודרשו חז"ל "וחיי" עשה לו כדי שיחיה, וחיי בעלי חכמה ומבקשיה בלא תלמוד כמיתה חשובין. וכן הרב שגלה מגלין ישיבתו עמו".

נמצא שאותם בעלי ראתן שלא היה מי שילמדם תורה היו בגדר כמיתה חשובין, ובוזה שריב"ל היה יושב ועוסק עמהם בתורה ומלמדם הצילים ממיתה זו. וגדולה מזו כתב הריטב"א (מכות י). מגלין רבו עמו, אע"פ שיש ישיבה בערי מקלט, שלא מן הכל אדם זוכה ללמוד כדאמרינן בע"ז (יט). וכ"כ הר"י מולנל, וז"ל, ואפי' היה לו בעיר מקלט אדם חכם שיכול ללמודו, אפ"ה מגלין שם את רבו, לפי שאין אדם זוכה ללמוד מכל אדם.

וא"כ ה"נ י"ל גבי ריב"ל שנהג כן בבעלי ראתן כדי להצילם ולהחיותם בתורתו, ואפשר גם שהיו מאותם חולי בעלי ראתן תלמידים של ריב"ל, ואף שהיו גם תלמידים של חכמים אחרים, רק ריב"ל היה מסכן עצמו על כך. ותירוץ זה תלוי בחקירה אם מותר להכניס עצמו לספק סכנה, להציל חבירו מסכנה ודאית, ויש בזה

אריכות גדולה (ועיי ב"י "חומ" ס"י תכ"ו), ירושלמי תרומות (סופ"ה דף מז ע"א), שו"ת רדב"ז (ח"ג ס"י תרכ"ה), ספר חסידים (סימן תרצ"ח), ואכמ"ל.

איך שיהיה, נראה שאין מעובדא דריב"ל הוראת היתר לשאר בג"א, וכמו שכתב הריטב"א דשאני ריב"ל שעסק בתורה לשמה, וכיוונו לזה בחי' ההפלאה ובשיעורי מרן הגריש"א כנ"ל. ואם כן כו"ז שייך דוקא לריב"ל ודכוותיה אך אין בזה היתר לשאר בג"א. וכן נראה מדברי שו"ת בית דוד, דדוקא גבי ריב"ל אמרינן הכי. ואף בדברי הקובץ שיעורים שתלה הדבר במצות ת"ת ולא בריב"ל, בהכרח צ"ל שגם יודה דאין זו הוראה לכל בג"א, דודאי כל ההיתר משום דהתורה מגנא ומי יכול להיות בטוח בעצמו שהגיע לדרגה זו שיזכות תורתו יכולה להגן בעדו, ובלא"ה בכל המפרשים מבואר דהיה זה היתר מיוחד לריב"ל.

אשר על כן נראה שאין היתר להכניס עצמו לסכנה ללכת אצל החולים בסין במגפת "הקורונה" ולהכניס עצמו לסכנה פן חלילה ידבק ויחלה, אף שכוונתו לטובה ללמד ליהודים שם תורה.

צא ולמד ממה שכתב בספר חסידים (ס"י תתקנ"ה), "מי שהולך למרחוק ללמוד והדרך משובשת כי יש לסטים בדרכים, על זה נאמר יש צדיק אובד בצדקו, שהיה לו להמתין מעט רגע עד יעבור זעם, ולפי שרבי חנינא בן תרדיון שם נפשו בכפו לכך אמר לו רבי יוסי בן קיסמא תמיה אני אם לא ישרפו אותך ואת ס"ת עמך", הרי שרבי יוסי בן קיסמא בא בטרוניה כלפי רחב"ת שהקהיל קהילות ברבים וסיכן עצמו.

כרם יוסף "מגילה"

ועתה
נדפס מחדש
עם גמרא
מגילה

אוצר ענק של מאות קושיות ותירוצים רבים שזורים בפנינים מתוקים

על כל מסכת מגילה, דף דף, 1000 עמודים! עם הסכמותיהם הנלהבות של גדולי הדור

להשיג בחנויות הספרים המובחרות / לבירורים והזמנות 054-84-60007/8 או 02-5373570

ירושלים: הספרייה הספרדית יחזקאל פינת דוד ספר הספרים פינת בר אילן יפה נוף פינת בר אילן

הפצת ספרי קודש שוק הבוכרים. ספרי מאה שערים מא"ש 15. אור החיים סנטר מא"ש פינת חבקוק ולדמן בהמ"ד בעלז.

בני ברק: משפ' שבתאי ר' עקיבא 44 פינת הרב קוק, (מעל סלקום לשעבר), 03-5796146 **ביתר:** משפ' סימן טוב, רח' בן זכאי 7 - 02-5808831

אשדוד: כהן רובע ג' רח' האדמו"ר מבעלז 5/25, 052-7191877 **בית שמש:** שחמורוב 052-7606856 **אלעד:** דוד רח' יהודה הנשיא 84 ק"ג 054-84-23384

רכסים: משפ' כהן, רח' הערבה 5 פלא' 054-84-89162 **אשקלון:** חנות "מוריה" העבודה 28 **נתיבות:** משפ' אלפסי רח' חזני 1133/4 פל' 052-7148454

אופקים: משפ' חזן רח' יוסף קארז 55/4 טל' 08-9961507 **נתניה:** משפ' הרב ארביב, הפורצים 10/2 פלא' 050-41-36465

להצטרפות לאלפי המנויים:

keremyosef@okmail.co.il

לרכישת ספרי המחבר:

054-84-60007/8 או 02-5373570

שאלה מיהודי המתגורר בסין: זיכני השי"ת בשני בנים, וכידוע מחוקי המדינה שאין ללדת יותר משני ילדים, והשאלה כיון שאין יוצאין ידי"ח פריה ורביה אלא בבן ובת, האם אני חייב לעזוב מדינתי ולהפסיד מקום עבודתי ועבודת אשתי, כדי להתיישב במדינה אחרת שאוכל לקיים פריה ורביה, או מכיון שאני אנוס על פי המלכות, הנני רשאי להישאר בסין ולהתבטל בשב ואל תעשה מפריה ורביה?

שאלה זו התלבנה באריכות נפלאה בטוב טעם ודעת בספר החדש "שבעת יוסף" הופה וקידושין עמ' תקע"ט, המדריך ההלכתי לחתן וכלה, ולקוצר המקום נביא כאן רק ענף אחד, והרוצה להרוות צמאונו יעיין במקור הדברים בספר הנ"ל כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים.

כל ממונו, כל שכן בנידון דידן לענין מצות פריה ורביה שאין בה כרת. ושוב מצאתי בחשוקי חמד עמ"ס גיטין (לח). שדן אודות אשה המסרבת לקבל גט אלא"כ יתן לה בעלה דירת פאר, אם חייב ליתן לה כדי שיוכל להינשא לאחרת ולקיים מצות פריה ורביה, והשיב מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל בשם ספר שערי דעה שחייב ליתן לה רק עד חומש בנסכיו, כדי שיוכל לקיים מצות פריה ורביה. ואפשר שאף לדעת האחרונים שחייב להוציא יותר מחומש בעד מצוה שיש בה כרת, מודו שלענין פריה ורביה אינו מחוייב.

והנה בשו"ת אבני נזר (אבה"ע סי' א' סק"ח) צידד לבאר בדעת הרמ"א (אבה"ע סי' קנ"ד) הסובר שמי ששהה עשר שנים עם אשתו ולא ילדה צריך לגרשה, דוקא שלא הוליד כלל, אבל אם הוליד זרע קיימא, אע"פ שלא קיים עדיין פריה ורביה אין כופין אותו להוציא, ומשמע אפילו הוליד זש"ק מאשה אחרת. דטעמו שכמו שק"ל בכל מצוות עשה שאין אדם מחוייב ליתן הון רב אפי' למצוה עוברת, כל שכן שלא יתחייב לגרש את אשתו, שהרי לגרש את אשתו הוא יותר מהון רב. ובסנהדרין (כב). איתא, קשין גירושין שהרי דוד התירו לו לייחד ולא לגרש, והנה לגרש אשתו חמור מייחוד של פניה, ואין מתירין איסור דרבנן בשביל הפסד הון רב, ובשבת אין מתירין רק שבות דשבות, משום שחמור מאד שלא ימחה שמו מישראל, והתירה תורה משום זה אשת אח דבכרת. ואולם באופן שאין לו וולד כלל צריך לגרש, דזה חמור מאד שלא ימחה שמו מישראל, והתירה תורה משום זה אשת אח שעלמא הוא באיסור כרת, אבל ביש לו וולד אחד שוב לא חמור משאר מצוות עשה.

והאבני נזר (שם סק"ט) חולק על הרמ"א וסובר דדוקא כשיש לו זש"ק מאותה אשה אינו חייב לגרשה, ומפני כך כתב לחלק בין שאר מצוות עשה כגון לולב וכדומה, שאם לא יקח לולב בחג הסוכות זה מכל מקום לא בטלה ממנו מצות לולב בכללות, שאם אין לו לולב בחג זה יהיה לו בחג סוכות אחר, אבל בנים אם ימות בלא בנים כשיעור, דהיינו בן ובת בטלה ממנו המצוה בכללה, והוסיף שידוע שכל נפש מישראל צריכה לקיים כל המצוות, ובספרי המקובלים איתא שהאדם צריך להתגלגל אפי' בשביל מצוה אחת שלא קיימה מעולם, ועל כן אם ימות בלא מצוה אחת שחסרה לו, שמא לא קיימה נשמתו מצוה זו מעולם ויהי מוכרח להתגלגל, על כן את כל הונו יתן ואף לגרש אשתו כדי לקיימה.

ומבואר שהאבני נזר לומד בדעת הרמ"א שבאופן שיש לאדם כבר זש"ק, אף מאשה אחרת, אינו מחוייב להוציא יותר מחומש, וכל שכן שאינו צריך לגרש את אשתו. ואם כן הוא הדין בנידון דידן, כיון שיש לו כבר שני בנים, והוא הדין למי שיש בת אחת, אינו מחוייב להוציא יותר מחומש בממונו ולהעתיק מקום מגוריו למקום אחר.

אבל לדעת האבני נזר עצמו שכיון שמצות פריה ורביה היא מצוה שאינה מתקיימת פעמים הרבה כמו תפילין לולב ואתרוג וכדומה, לכך צריך להוציא אף יותר מחומש בממונו ואפי' כל הונו, כדי להשלים חיובו ותיקונו בקיום המצוה, להביא בן ובת לעולם לצאת ידי"ח פריה ורביה. ולפי דבריו בנידון דידן המתגורר בסין ולו שני בנים או שתי בנות, היה ראוי הוא לו מן הדין לעזוב מדינתו ולהעתיק מקום מגוריו למקום אחר, שבו יוכל לבוא אל תכלית מצות פריה ורביה, להעמיד בן ובת בעולם, ואף שהדבר כרוך בהפסד פרנסתו ופרנסת אשתו והפסד ממונו רב. אולם ראה להלן שאף האבני נזר מודה בנידון דידן שיש לו שני בנים, שאינו

והנה לכאו' אינו מחוייב להעתיק מגוריו למדינה אחרת מפני שעל ידי זה יפסיד מקום עבודתו ועבודת אשתו, וכן יאלץ למוכר ביתו ונסכיו, ולהפסיד חלק מרכושו, ונמצא מבזבז יותר מחומש בנסכיו. וכלל בידינו שאין חיוב לבזבז יותר מחומש עבור קיום מצות עשה, וכדאיתא במוסכת ב"ק (ט). א"ר זירא אמר רב הונא במצוה עד שלישי, ושואלת הגמ' שאם חייב לבזבז במצות לולב או ציצית או ס"ת שלישי ממונו, אם כן כאשר יזמנו לו שלושה מצוות יצטרך ליתן את כל ביתו, וישאר ערום בלא כלום, ומתרצת הגמ' שרק לענין הידור מצוה צריך להוסיף עד שלישי בשווי המצוה עצמה. וכ' התוס' (ט : ד"ה אילמא) דמשמע מזה שאין צריך לבזבז כל ממונו כדי לקנות אתרוג, אפילו לא ימצא בפחות והוי מצוה עוברת, ואפילו שלישי ביתו אינו מחוייב להוציא, והביאו מה שאמרו בגמ' כתובות (ג). המבזבז אל יבזבז יותר מחומש. וכן פסק הרמ"א (או"ח ס"ס תרנ"ו) בשם הרא"ש ורבינו ירוחם (ני"ח"ב), וז"ל: "מי שאין לו אתרוג או שאר מצוה עוברת אין צריך לבזבז עליה הון רב וכמו שאמרו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, ואפי' למצוה עוברת". ואם כן י"ל שהוא הדין בנידון דידן שאינו מחוייב לעזוב מקום מגוריו ופרנסתו לפי שנמצא על ידי זה מוציא ממונו רב יותר מחומש, ומה גם שיצטרך להוציא עוד הוצאות על עצם היציאה והמעבר וקביעת דירתו במקום אחר.

ולכאו' יש לדון שאף על פי שבשאר מצוות עשה אין צריך להוציא יותר מחומש, שאני מצות פריה ורביה, לפי שגדולה היא מכל מצוות עשה בעלמא, כמו שמצינו בתוספות בכמה מקומות (שבת ד. פסחים פת: ב"ב ג.). אודות מי שחציו עבד וחציו בן חורין, לישא שפחה אינו יכול שחציו בן חורין, לישא בת חורין אינו יכול שחציו עבד, וכופין את רבו לשחררו וכותב לו העבד שטר על דמיו, ונעשה העבד בשחרורו בן חורין ונושא בת חורין, והקשו תוס' שהמשחרר עבדו עובר בעשה שנא' "לעולם בהם תעבדו" ואין אומרים לאדם חטוא בשביל שיזכה חברך. ועוד דעשה דוחה לא תעשה דוקא כשקיום העשה נעשה מיד בביטול הלא תעשה, אבל כאן כאשר האדון עובר על לא תעשה בשחרור עבדו, אין העבד מקיים עשה אלא רק לכשיישא אשה. ותירצו דשאני מצות שבת דמצוה רבה היא ליישב את העולם. ואפשר לתלות דין זה במחלוקת רבותינו האחרונים אודות מצות עשה שיש בה כרת, כגון פסח ומילה, אם מחוייב ליתן כל ממונו כדי שלא לעבור על המצוה, דבמנחת חינוך (סוף מצוה ה') הסתפק בזה. ובמגדל עזו (בית מדות עליה כ' עליית ותרנות) כתב בפשיטות שחייב, וכן כותב השדי חמד (מע' ל' כלל ק"ז ד"ה וכתב עוד) בשם מעשה בצלאל על פסקי הריקנטי (סי' נ"א), וכן משמע מדברי המרחשת (ח"א סי' כ"ג). ואולם דעת האבני נזר (יור"ד סי' שכ"א) שאף במצות עשה שיש בה כרת אינו מחוייב לבזבז עליו כל ממונו אלא רק עד חומש. ובשד"ח כ' על דברי המעשה בצלאל הנ"ל שאין דבריו מוכרחים. וכן כתב בס' חשוקי חמד (מכות יד.) בשם מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל להלכה שאף במצות עשה שיש בה כרת אינו חייב להוציא ממונו יותר מחומש.

ולפי"ז י"ל שהוא הדין בנידון דידן, לדעת המגדל עזו וסיעתו חייב להוציא כל ממונו כדי לקיים מצות פריה ורביה, שמצינו בה חיוב מיתה בדיני שמים, כעין חיוב כרת. ואולם לדעת השד"ח וסיעתו וכן לדעת מרן הגר"ש שאף במצות עשה שיש בה כרת אין חייב להוציא

למה לא אומרים ארור אחשורוש?

8 תירוצים על שאלה זו ועוד מאות נושאים נפלאים ומרתקים מתוקים מרוב ונפתים צופים בספר החדש "כרם יוסף" על כל סכסכת מגילה, דף דף / ונדפס בתחילתו וגורא מגילה

צ"ע אוצר ענק של חידושים ופנינים קיימות ומאות תירוצים 928 עמודים / הקודם זוכה / מחיר מיוחד!

02-5373570 או 054-84-60007 (אחה"צ)

מקום מכירת כל החיוב

הספר מוערך בהסכמותיהם המרתקים של גדולי התורה מכל הדורות והחיים

מי שצריך לאבתולו הקדושים הוא יברך וישמור וירומם ויצליח את כבוד ידידו היקרם הזוטובים והזעלמים אוהבי התורה ולומדיה אשר להם זכות זכוי אלפי ישראל מר גדעון זיסים הי"ו ובר אהרן זיסים הי"ו אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד מתוך בריאות איתנא וגורא מעליא ושובע עמוזות וכל טוב להם ולכל בני משפחותיהם היקרים והזעלמים עיזווי בכלל הברכות יבורך ידידו היקר ע"לומי זיסים הי"ו עין זויים היא כמוזזיקים בה ותומכיה מאושר העלון יו"ל ובוקדש לע"ז הוריהם היקרים: סאלם אליה בן מסעודה ז"ל זוריה בת זרזיה ע"ה ולע"ז אוזיהם היקר זיסים בן זוריה ז"ל ת. נ. ג. ה.

קול רינה וישועה באהלי צדיקים ברכת מזל טוב ושפע ברכות ואיזוולים לכבוד ידידו הגאון הגדול מרביץ תורה בתלמידים מריה דכולא תלמודא הגאון מוה"ר אבינזעם יהב שליט"א בעל מוזז"ס "זעם שיוז" לרגל אירוסי בנז הב"ז ר' דוד הי"ו מבזוירי ישיבת "תפרוז" יה"ר שיוכו לברך על המוזגמר ולהקיים בית גאמן בישראל על אדני התורה והיראה, בנים ובנות עושר וכבוד, לתפארת הגאון הגדול שליט"א, מתוך בריאות וזנות וכט"ס.

אשכול יוסף

מאוצרותיו דרבי יוסף זלי סימן טוב שליט"א
מוזכר הספרים "כרם יוסף" ו"א"ס פניה"ק ירושלים תובכ"א

בצל הנגיף "קורונה" המשתולל בחוצות פרק מיוחד על חיוב ושמירתם:

מהיכן למדין בתוה"ק איסור ואזהרה למביא עצמו לידי סכנה?

מתוך ספר כת"י של המחבר העוסק בענייני סכנה ופקו"נ

וכן מבואר שם בתוספות (ד"ה ושמור), ומבואר בדבריהם שגם פסוק זה של "ונשמרתם מאד לנפשותיכם" מזהיר על שמירת הגוף.

גם הרמב"ם בהלכות רוצח (פי"א ה"ד) הביא פסוק זה "השמור לך ושמור נפשך" לענייני סכנת נפשות, וז"ל: "וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות מצות עשה להסירו ולהשמור ממנו ולהזהר בדבר יפה שנא' השמר לך ושמור נפשך. ואם לא הסיר והניח המכשולות המביאים לידי סכנה, ביטל מצות עשה ועבר על לא תשים דמים".

וביאר הגר"א דמקור דברי הרמב"ם מהגמרא בברכות הנ"ל.

וכן פסק השו"ע (חו"מ סי' תכ"ז ס"ח).
וכן פסק הרמב"ם בהל' סנהדרין (פרק כ"ו הלכה ג') דהמקלל עצמו לוקה משום שנא' "השמור לך ושמור נפשך".

בחורב מתוך האש", הרי שפסוקים אלו אינם אזהרה לשמירת הגוף.

אלא שבגמרא ברכות (לב:), מפורש שדורשים מפסוקים אלו על שמירת הגוף, דאיתא התם, ת"ר מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך בא שר אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום המתין לו עד שסיים תפלתו, לאחר שסיים תפלתו א"ל ריקא והלא כתוב בתורתכם "רק השמר לך ושמור נפשך", וכתיב "ונשמרתם מאד לנפשותיכם", כשנתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום. ומבואר דפסוקים אלו מקורם לאיסור שמירת הגוף, ואם לחז"ל לא נראה לדרוש כן ורק אותו הגמון סבר כן, ודאי לא הוה שתקי להזכיר הך קראי.

ואכן גם בגמרא שבועות (לו.) מבואר כן להדיא, דהמקלל עצמו עובר בלא תעשה שנא' "רק השמר לך ושמור נפשך מאד", וכדרבי אבין אמר רבי אילעא דכל מקום שנא' השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה.

מקור א' – "ונשמרתם מאד לנפשותיכם" ו"רק השמר לך ושמור נפשך מאד"

העולם כשרוצים להזהיר בדבר, מוזכרים בפשיטות את הפסוק (דברים פ"ד ט"ז) "ונשמרתם מאד לנפשותיכם" וכן נאמר (שם ט') "רק השמר לך ושמור נפשך מאד".

וצ"ב כי פסוקים אלו נאמרו על שמירת התורה והמצוות ולא על שמירת הגוף מסכנה וכדומה, אלא, כמבואר בפסוקים עצמם, דכתיב "רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייד". הרי שהפסוק מזהיר על שכחת התורה, או על שכחת מעמד על סיני, (עיי' רמב"ן עה"ת שם). ובמנחות (צט:), איתא, כל השוכח דבר אחד מתלמודו עובר בלאו שנא' השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך. וכן בפסוק "ונשמרתם מאד לנפשותיכם" ממשיכה התורה "כי לא ראייתם כל תמונה ביום דיבר ה' אליכם

היאך ניתן ללמוד מהפסוק "ונשמרתם" אזהרה למכנים עצמו לידי סכנת הגוף, והלא הפסוק מדבר רק על אזהרה לשמירת התורה והמצוות?

ולהנהיג עצמו בדברים המבררים המחלימים", (וע"ע רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"א, ומורה נבוכים ח"ג פרק כ"ז, וספר חסידים סי' קכ"ז).

וכיו"ב כתב התורת חיים על דברי הגמ' ב"ק (צא:), דהנה מצד הגוף יפה לו לאדם לענות גופו בתעניות ולהתיש חומרו שלא יחטא, אבל מצד הנשמה אדרבה אי אפשר לו לאדם להשלים פעולתה לעסוק בתורה ובמצוות, אלא אם כן אוכל ושותה כראוי, כדאמר בפ"ק דתענית (יא:): אין ת"ח רשאי לישב בתענית מפני שממעט במלאכת שמים, וזה שאמר הכתוב וכפר עליו מאשר חטא על הנפש, דהיינו הנשמה.

ומבואר שכל זמן שאינו שומר על גופו כראוי אינו יכול לקיים את התורה כראוי, ויש חיוב לשמור על גופו כהכשר לשמירת התורה. ולפי זה ניהא שהפסוקים הנ"ל מורים על שמירת הנפש הרוחנית, ובזה כלול גם שמירה על הנפש הגשמית, כי בשעה שמכנים לסכנה את גופו, מכנים לסכנה את נפשו הרוחנית שלא יוכל לקיים את התורה והמצוות כראוי, דהא בהא תליא, ולכן בכלל האזהרה על שמירת הנפש הרוחנית כלול גם שמירת הגוף.

שו"ר שכ"כ לבאר בקצרה בעל עבודת משה בספר כמוצא שלל רב (ואתחנן עמ' פ"ז) דמכיון שמחוייב לשמור גופו שלא ישכח תלמודו, כלול גם אזהרת שמירת גופו.

יישוב ג' – כוונת הכתוב שקיום התורה תנאי לקיום הגוף

ולפענ"ד נראה ליישב שאם כוונת התורה להזהיר רק על שכחת התורה ומעמד הר סיני, א"כ לא היה לכתוב לומר בלשון "ונשמרתם מאד לנפשותיכם", ומאיך ודאי הפסוק מדבר על קיום התורה, ועל כרחק שהכתוב בא להזהיר על קיום התורה כתנאי לקיום הנפש והגוף, וכמאמר הכתוב בפרשת בחוקותי שאם נלך בדרכי התורה אז ונתתי שלום בארץ, ואם לאו ח"ו להיפך. וכן יש ללמוד מדברי המדרש רבה (פרשת דברים כ"ב) "ואת העם צו לאמר אתם עוברים בגבול אחיכם בני עשיו היושבים בשעיר וייראו מכם, ונשמרתם מאד", מבקשים אתם שיראו מכם עסקו בתורה, כמו שנאמר ונשמרתם מאד לנפשותיכם. וכן דקדק בהגהות אמת ליעקב (ח"ו מ"ס' תכ"ז) שהתורה מזהירה שלא ישכח דבר מלימודו, שכן אם ישכח הרי זה מסוכן, שהרי כתיב רק השמר לך ושמור נפשך, וממילא למדנו שהאדם מוזהר שלא לסכן את עצמו.

והנה קשה כאמור, היאך למדו מפסוקים אלו אזהרה לשמירת הגוף, והלא הכתוב אינו מדבר אלא על שמירת התורה והמצוות, וכן תמוה המנחת חינוך (מצוה תקמ"ו) וזה לשונו: "ואיני מבין, דבקרא דרק השמר כתיב כי לא ראייתם כל תמונה וגו', אבל שמירת הגוף לא שמענו, והנה על ההגמון לא קשה, כי הם מינים ומהפכים דברי אלוקים חיים למינות, ומי יודע איזה פירוש שפירש הרשע בכתוב הזה, דלדעתו קאי על שמירת הגוף, אף דברי רבינו הרמב"ם צ"ע, מנלן זה דהוי עשה לשמירת הגוף מרק השמר, דמיירי בענינים העומדים ברומנו של עולם, עיקרי הדת, וצריך עיון, אך בודאי מצא באיזה מקום ונעלם מאיתנו?"

יישוב א' – מכפילות הפסוק השמר לך ושמור נפשך

בפשיטות י"ל שלומדים שמירת הנפש והגוף מכפילות הפסוק, "השמר לך ושמור נפשך", דהיה לומר רק השמר לך מאד, או שמור נפשך מאד. אלא על כרחק "השמר לך" מלמד על שמירת הגוף, "ושמור נפשך" לשמירת הנפש, קיום התורה והמצוות. שו"ר להנצי"ב מוולאזין בהעמק דבר (דברים פ"ד פ"ט) שביאר כן שהשמר לך קאי על שמירת הגוף, ושמור נפשך על הנפש. והוסיף דבשאלות (פרשת בלק) איתא להיפך, דהמקלל עצמו אסור נלמד מ"ושמור נפשך", ולפי"ז "השמר לך" על הנשמה, שמור נפשך נפש החיוני. ועל קרא ד"ונשמרתם מאד לנפשותיכם" (שם פסוק ט"ו) כתב העמק דבר, נכלל בזה הלשון אזהרה על שמירת הגוף והנפש, דמשום שמירת הנפש היה ראוי לכתוב ושמרתם מאד את נפשותיכם כמו לעיל "ושמור נפשך", אלא "ונשמרתם" זה הגוף כדאי בברכות (לב): ו"לנפשותיכם" שמירת הנפש.

יישוב ב' – בכלל אזהרת המצוות אזהרה לשמירת הגוף

עוד נראה ליישב על פי לשון הזהב של רבינו הרמב"ם בהלכות דעות (פ"ג ה"ג) "המנהיג עצמו על פי הרפואה אם שם על לבו שיהיה כל גופו ואבריו שלמים חזקים בלבד, אין זו דרך טובה, אלא ישים על לבו שיהא גופו שלם חזק כדי שתהיה נפשו ישרה לדעת את ה', שאי אפשר שיבין ויסתכל בחכמות והוא חולה או אחד מאבריו כאב". ובהמשך דבריו (ריש פ"ד) כתב "הואיל והיות הגוף בריא ושלם מדרכי ה' הוא, שהרי אי אפשר שיבין או ידע והוא חולה, צריך האדם להרחיק עצמו מדברים המאבדין את הגוף

המושך בדבר מקור האיסור להכניס עצמו לידי סכנה - מקורות נוספים:

מקור ב' - "ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש" בגמרא ב"ק (צא:): נחלקו תנאים אם מותר לאדם לחבול בעצמו, ופסק הרמב"ם (פ"ה מהל' חובל ומזיק ה"א, ובהל' שבועות פ"ה הלכה י"ז) והשו"ע (סי' ת"כ סעיף ל"א) שאסור לאדם לחבול בעצמו. ואיתא בגמרא, מאן תנא דשמעת ליה דאין אדם רשאי לחבול בעצמו, אלימא מדתניא (בראשית ט') "ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש" רבי אלעזר אומר מיד נפשותיכם אדרוש את דמכם, ודלמא קטלא שאני. כלומר שניתן ללמוד מהפסוק רק לעניין מאבד עצמו לדעת, אבל לא לעניין חובל בעצמו. והנה אע"פ שהגמ' דוחה שאין ללמוד משם איסור לחבול בעצמו, אך מ"מ אמרינן דיש ללמוד משם איסור לגרום מיתה לעצמו.

ומבואר בראשונים שלא רק בפועל כאשר האדם גרם להמית את עצמו עובר על הפסוק "ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש", אלא אפילו אם מסכן את עצמו, והיה עלול לבוא על ידי זה לידי מיתה עובר על הכתוב. והנה הרמב"ן במלחמותיו לסנהדרין (פרק ח') כתב, מקרא צווה ואומר "ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש", ולא שמענו מדת חסידות לחולה של סכנה שלא יחללו עליו את השבת אלא הזריז הרי זה משובח (יומא פ"ד) והמונע עצמו

מתחייב בנפשו. וכ"כ הרמב"ן בתורת האדם (שער הסכנה ד"ה בפרק). ומבואר בירושלמי (יומא פ"ח ה"ה) שהשואל אם לחלל שבת הרי זה שופך דמים. כלומר אע"פ שלבסוף החולה ניצול, מכיון שבעצם זמן שאלתו מסכן את החולה, הרי הוא עובר על מקרא דאת דמכם לנפשותיכם אדרוש. והר"ן בשבועות (פרק ג') כתב שהנשבע שלא יאכל ז' ימים הרי זה נשבע לעבור על דברי תורה דמקרא מלא דכר הכתוב ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש. והא"ו כי אם החולה יודע בעצמו שצריך לאכול ומחמיר על עצמו שאינו אוכל, עליו הכתוב אומר "ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש". והיינו אע"פ שאינו מת לבסוף, אלא רק זלזל בנפשו והיה עלול למות. שו"ר בספר המפתח (ב"ק שם) שהמרחשת (ח"א ס"כ אות ד') כתב להוכיח כן מדברי הגמ' ב"ק שכל הדברים האסורים מחמת סכנה אסורים מהתורה לכו"ע מקרא זה דאת דמכם לנפשותיכם אדרוש!

מקור ג' - "וכפר עליו מאשר חטא על הנפש" איתא בגמרא ב"ק (צא:): תניא אמר ר"א הקפר ברבי מוה ת"ל (במדבר ו') "וכפר עליו מאשר חטא על הנפש" וכי באיזה נפש חטא אלא שציער עצמו מהיין, והלא דברים ק"ו ומה זה שלא ציער עצמו אלא מהיין נקרא חוטא,

המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה, ומכאן לומדת הגמרא מקור לאיסור חובל בעצמו. ולכא"ו מי שמכניס עצמו לידי סכנה, הוא גם בכלל "אשר חטא על הנפש", כי איסור חובל בעצמו אינו דוקא כשמצטער בדבר, וכמ"ש הרשב"א (ב"ק שם) שהאיסור אפילו שיש לאדם נחת רוח כשמכה את עצמו. והיינו מצד שמועל בגופו שאינו בעלים על גופו.

מקור ד' - "וכפר עליו מאשר חטא על הנפש" בירושלמי יומא (פ"א ה"ד) מבואר שמקור האיסור לסמוך על הנס נלמד מהפסוק (דברים פ"ו ט"ז) "לא תנסו את ה' אלהיכם", וכמבואר שם גם בפני משה, (ועיי' בתענית ט. שדרשו בענין אחר). ולפי"ז נראה שהמכניס עצמו למקום סכנה שהוא בכלל סומך על הנס, עובר על איסור מקרא ד"לא תנסו את ה' אלהיכם", דודאי מי שנכנס למקום סכנה אינו מבקש להנוק ולמות, אלא סומך או נותן תקוה גדולה להנצל ע"י נס והרי זה בכלל האיסור לסמוך על הנס.

מקור ה' - "וחי בהם" נאמר (ויקרא י"ח ה') "ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה האדם וחי בהם אני ה'", ובגמרא יומא (פה:): דרש רב יהודה

הפניני - להשיג בהיות המצב זה

"מבעת יוסף" - חובת וקידושין

הלכות ומנהגים התקיימו בריבוי ורבייה ודרושין

מתוך הסכמת מרן הגאון רבי דוד כהן שליט"א ראש ישיבת "זכרון":
והראני ספר שלם שחיבר בענייני חופה וקידושין ופריה ורביה ושמו יקבנו "טבעת יוסף" ומאד נהינתי מבירור העניינים לכל רוחבם ועומקם עד לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא בטוב טעם ודעת, ויהיה מספר זה תועלת מרובה להכיר ולדעת נושאים אלו להלכה ולמעשה, וכל דבר ודבר הביא במקורו והרחיב בבקיאיות מופלגה והביא כל השיטות, וכבר איתמחי בספריו הנפלאים שנתקבלו באהבה וחיבה בכל תפוצות ישראל.

מועד הנישואין
קדימה בנישואין
שירובין
נישואין במעגל
השנה
מנהגי יום החופה
סדר חופה
וקידושין
סעודת נישואין
שבעת ימי חופה
שנה ראשונה
שלוש בית
פריה ורביה
דרשות
לשבע ברכות

חתנים שנישאו מאז נכנס בתוקף החוק שלא להתכנס יותר מעשרה בעקבות נגיף "הקורונה" רשאים לקבל את הספר צמתנה להצלחת ידידי המוכן (ניתן לפנות באמצעים דלהלן):

המשך דבר מקור האיסור להכניס עצמו לידי סכנה - מקורות נוספים:

בשם שמואל ממקרא זה דכתיב "וחי בהם" ולא שימות בהם. שפקו"נ דוחה שבת, ופירש רש"י אשר יעשה האדם המצוות שיחיה בהם ודאי ולא שיבא בעשייתן לידי ספק מיתה, אלמא מחללין על הספק. ומבואר שלמדוין ממקרא זה אזהרה שאפי' בקיום המצוות אין לו לאדם להכנס לספק סכנה, על אחת כמה וכמה אם אינו עוסק במצוה.

ובשו"ת יהודה יעלה (או"ח סי' ק"ס) נשאל על חולה שהזהירו אותו הרופאים שלא יאכל מצה ומרור בלילי פסח כלל מחמת סכנה, והחולה רוצה להחמיר על עצמו אם יברך על אכילתו, והשיב שפשוט שעל זה נאמר (קהלת ז') "אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר למה תשומם", והרי הוא עובר על איסור "וחי בהם ולא שימות בהם", ואינו מברך אלא מנאץ דהיאך יאמר וציונו והתורה ציוותה ונשמרתם מאד לנפשותיכם, ואין לך מצוה הבאה בעבירה גדולה מזו, ומבואר כאמור.

מקור ו' – "לא תשים דמים בביתך"

כתיב (דברים כ"ב) "כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפול הנופל ממנו", יש לחקור בשורש חיוב עשיית מעקה אם הוא משום תקלת הרבים, או אפילו מחמת תקלת עצמו. כי אם החיוב שאחרים לא יסתכנו, אין ראייה מהפסוק שאסור להכניס עצמו לסכנה, אך אם החיוב אפילו על הבעלים א"כ יש ללמוד מזה שאסור לאדם להכניס עצמו לסכנה, ועובר בעשה ובלא תעשה, כמבואר בספרי "ועשית מעקה" מצות עשה, "ולא תשים דמים בביתך" מצות לא תעשה, וכן פסק הרמב"ם (פ"א מהל' רוצח ה"ג).

ומסתבר שבחיוב מעקה יש גם אזהרה לבעלים עצמם, וכן נראה לדקדק מדברי הרמב"ם (שם ה"ד) שלומד מדין מעקה אזהרה לכל סכנה, כדברי הגמ' בב"ק (טו:): שלמדו מקרא זה דלא תשים דמים בביתך שלא יגדל אדם כלב רע בביתו, ולא יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו, וז"ל: "וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות מצוה עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה שנא' השמר לך ושמור נפשך, ואם לא הסיר והניח המכשולות המביאים לידי סכנה, ביטל מצות עשה ועבר לא תשים דמים בביתך". וכן מבואר בחינוך (מצוה תקמ"ו) שכתב, וציונו שנבנה קיר סביב הגגות והבורות שלא תכשל בריה ליפול בהם, ובכלל מצוה זו לבנות ולתקן כל כותל וגדר שיהיה קרוב לבוא תקלה ממנו, וזה שהזכיר הכתוב לגגך דבר הכתוב בהוה, שעם היות השם ברוך הוא משגיח בפרטי בני אדם, וכעניין שאמרו ז"ל (חולין ז:): אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ מכריזין עליו מלמעלה, אעפ"כ צריך האדם לשמור עצמו מן המקרים הנהוגים בעולם, כי האל ברא עולמו ובנאו על יסודות עמודי הטבע, וגור שיהיה האש שורפת והמים מכביין הלהבה, וכמו כן יחייב הטבע שאם תפול אבן גדולה על ראש איש שתצצץ את מוחו או אם יפול האדם מראש הגג הגבוה לארץ שימות, והוא ברוך הוא חנו גופות בני אדם ויפח באפיו נשמת חיים בעלת דעת לשמור הגוף מכל. ואחר שהאל שעבד גוף האדם לטבע, ציווהו לשמור מהמקרה. ועיין שו"ת אבני צדק (יו"ד סי' מ"ט) שכתב, נראה לי שדג שנתבשל עם בשר, אסור באכילה מהתורה בעשה ולא תעשה, דכתיב ונשמרתם מאד לנפשותיכם, וכתיב ולא תשים דמים בביתך, הרי שציוותה התורה להשמר מכל דבר שמביא לידי נזק, וה"נ בזה שקשה לצרעת הוי איסור תורה.

זולק מנושאים שזידינו ב"טבעת יוסף" זוהר וקידושיין:

- 18 תירוצים למה הנושא אשה לא מברך שהחינו?
- 7 תירוצים למה אין חיוב לישא אשה מגיל בר מצוה?
- 5 תירוצים למה רב כהנא נענש שנשא כהנת והלא היה ת"ח?
- 10 טעמים למה חתן מתענה ערב חופתו?
- 8 טעמים למה החתן מכסה פני הכלה? 6 טעמים למה צריך לעמוד בחופה? 5 יישובים למה מברכים על צד השלילי ואסר הארוסות?
- 6 טעמים למה החתן אינו מברך בעצמו ברכת אירוסין?
- 5 טעמים למה נהגו לקדש דוקא בטבעת?
- 3 טעמים למה החתן מוסר הכתובה בפני עדים?
- 6 טעמים למה רבינו גרשום גזר לא לישא ב' נשים?
- 4 טעמים למה נהגו לקדש דוקא בלשון "הרי את מקודשת לי"?
- 3 תירוצים למה החתן משקה בעצמו לכלה בפיה?
- 12 טעמים למה החתן משבר כוס זכוכית דוקא?
- 7 תירוצים היאך מותר לשקר שהכלה נאה וחסודה?
- 9 תירוצים היאך מרבים בשבח חתן והלא שמו יבואו לידי גנותו?
- 11 תירוצים על מה סומכים שלא מבטלים ת"ת לשמח חתן וכלה?
- 5 תירוצים למה התורה פטרה אשה מפריה ורביה?
- 3 תירוצים היאך העוסק בתורה פטור לישא אשה הרי מבטלין למצוה שלא נעשית על ידי אחרים? ועוד ועוד...

מי שברך לאבותינו הקדושים הוא יברך וישמור

וירומם ויצלילו את ידינו היקרים הזשובים

והנעימים אוהבי התורה ולומדיה

מר גדעון זיסים הי"ו ומר אהרן זיסים הי"ו

הקב"ה יצילם ולכל משפוחתם ולכל ישראל

מכל נגע ובזלה לאורך ימים ושלום זינים, אושר ועושר וכבוד בבריאות ושלום ושלום ושלום ושלום ושלום ושלום.

בכלל הברכות ידידנו היקר שלומי זיסים הי"ו.

עץ זינים היא למזוזיקים בה ותומכיה מאושר

העלון יו"ל ומוקדש לע"ז הוריהם היקרים:

סאלם אליה בן מסעודה ז"ל

זוריה בת זורגיה ע"ה

ולע"ז אזייהם היקר זיסים בן זוריה ז"ל

ת. ז. צ. ב. ה.